

Charas conburgaisas, chars conburgais

Per la segunda giada obtegnais Vus las explica-ziuns dal cussegl federal per ina votaziun dal pievel era per rumantsch grischun. A medem temp retschavais Vus il text uffizial en linguatg talian e tudestg. Sche Vus vulais far remartgas concernent questa emprova, engraziain nus a Vus gia ordavant (a la chanzlia federala, 3003 Berna).

*Cun salids cordials
Walter Buser, chancelier federal*

Recumandaziun a votantas e votants

Il cussegl federal ed il parlament recumondan la participaziun a l'ONU, damai che la Svizra po uschia defender meglier ses interess, rinforzar sia neutralitad e documentar sia solidaritad vers la cuminanza dals pievels. La politica exteriura da la Svizra è adina stada marcada da la voluntad da vulair mantegnair nossa independenza e da vulair surpigliar responsabladad. Sche nus vulain restar fidaivels a nus sezs e garantir la defensiun da noss agens interess, duessan nus daventar entiramain commember da l'ONU. La collavuraziun sin il plaun internaziunal è adina stada d'avantatg per la Svizra.

Il cussegl federal ed il parlament recumondan a votantas e votants da vuschar ils 16 da mars 1986 sco suonda:

- GEA a la participaziun a l'ONU.

Votaziun federala dals 16 da mars 1986

Explicaziuns dal cussegl federal

Object da la votaziun

Participaziun da la Svizra a l'ONU

L'ONU è la pli impurtanta organisaziun internaziunala. Praticamain tut ils stadis dal mund appartengnan a quella ed ella s'occupescha da tuttas dumondas d'impurtanza da noss temp.

Las activitads da l'ONU pertutgan er la Svizra. Per che noss pajais possa defender meglier ses interess en il mund, recumondan cussegl federal e parlament da sa participar a quella organisaziun mundiala. Nus na duessan betg star da la vart cur ch'i sa tracta da schliar ils problems internaziunals, tant pli cur ch'er noss agen avegnir dependa da la soluziun da quels.

La Svizra vegn a restar independenta sco commem- bra da la ONU. Ella na vegn betg be a mantegnair sia neutralitad, mabain ella vegn perfin a pudair rinforzar quella.

Text da la votaziun

Conclus federal davart la participaziun da la Svizra a l'Organisaziun da las naziuns unidas dals 14 da december 1984

- Art. 1** La participaziun da la Svizra a l'Organisaziun da las naziuns unidas vegn approvada.
- Art. 2** Avant la participaziun vegn il cussegl federal a dar ina decleraziun solenna, en la quala el afferma expressivamain, che la Svizra mantegna sia neutralitad permanenta ed armada. En ina nota drizzata a tuts stadis ch'èn commembers da las naziuns unidas, e cun la quala el infurmescha quels davart l'intenziun da la Svizra da sa participar a l'Organisaziun, vegn el a far attent quels sin il cuntegn da questa decleraziun.
- Art. 3** Il Cussegl federal vegn autorisà da far al secretari general ina dumonda per l'admissiun da la Svizra en l'Organisaziun da las naziuns unidas e da dar ina decleraziun davart l'acceptaziun da las obligaziuns cuntegnidas en la Charta. En la dumonda per l'admissiun vegn la Svizra expressivamain a far attent sin sia neutralitad.
- Art. 4** Quest conclus è suttamess al referendum obligatori concernent contracts internaziunals (art. 89 al. 5 CF).

Tge è l'ONU?

L'Organisaziun da las naziuns unidas (ONU), creada 1945, cumpiglia oz 159 stadis suverans. Sia activitad sa basa sin la Charta ch'è da cumparegliar cun ina constituziun. Tenor la Charta ha l'ONU las **finamiras principalas** suandantas:

- mantegnair la pasch;
- svilupper relaziuns amicablas tranter las naziuns;
- promover la collavuraziun internaziunala e s'engaschar per il respect dals dretgs da l'uman e da las libertads fundamentalas.

La ONU gida a prevegnir a conflicts tras promover la collavuraziun tranter ils stadis e cun prestar agid, nua che regia misergia e povradad. Ella contribuescha a svilupper il dretg internaziunal ed elavurescha convenziuns concernent las pli diversas questions internaziunals.

En cas d'in conflict intermediatescha l'ONU tranter las partidas ed offrescha per exempel contingents da truppas (chapellinas blauas) per survegliar in armistizi. Grazia a sia intervenziun èsi pliras giadas stà pussaivel d'impedir conflicts pli gronds (d.a. Cipra, crisa da la Cuba, guerra da Yom-Kippur).

L'ONU è imperfetga, ma nunremplazzabla

Er sch'ella na po betg garantir la pasch tut suletta, è l'ONU nunremplazzabla, pertge ch' ella exprima la voluntad dals stadis da collavurar malgrà tuttas difficultads per stabilir in urden da pasch mundial che sa basa sin il respect dal dretg internaziunal. Na lain betg emblidar che quatter decennis èn passads per la prima giada durant quest tschientaner, senza ch'i haja dà ina nova guerra mundiala.

Situaziun da partenza

Durant ils 40 onns da sia existenza è l'ONU sa midada grondamain. Oriundamain ha ella reuni ils victurs da la segunda guerra mundiala, che han vult mantegnair la pasch cun mesiras comunablas. La participaziun da stadis neutrals era anc betg prevista. Per quest motiv ha il cussegl federal desistì da proponer la participaziun da la Svizra, ma el ha decidì da trametter in observatua a la sedia da l'ONU a New York.

Dapi lura è l'ONU daventada in forum mundial: D'ina vart reunescha ella praticamain tuts pajais, er ils neutrals, e da l'autra vart s'occupescha ella da tuts problems impurtants da noss temp. L'ONU gioga oz ina rolla decisiva sin numerus secturs, sco quel da l'alimentaziun, sanitad, educaziun, dretgs da l'uman, collavuraziun sin il sector da svilup, economia mundiala, materias primas, energia, ambient, tecnologia ed utilisaziun dal spazi da l'univers. L'ONU ha numnadamain enconuschì gia daditg, ch'ins na po betg salvar la pasch pir cura ch'igl è rut ora in conflict. Perquai sa stenta ella oz dad eliminar las raschuns che mainan a conflicts e da promover la collavuraziun internaziunala.

In stadi che na fa betg part da l'ONU renunzia da libra veglia da far valair sia influenza sin svilups che pertutgan el sco tut ils auters. Quai vala tut spezialmain per la Svizra, che mantegna numerusas e stretgas relaziuns cun l'exteriur. Er sche noss pajais collavurescha activamain en organisaziuns dependentas da l'ONU, na po el betg defender efficaciamain ses interess en dumondas impurtantas, cunquai ch'el n'è betg commember da l'organisaziun principala.

Il cussegl federal e la pluralitad dal parlament èn perquai da l'opiniun, ch'il mument saja arrivà per la Svizra da daventar entiramain commembra da l'ONU. La participaziun è en noss interess e na signifitgescha betg ina midada da nossa politica exteriura: Er en l'ONU resta la Svizra independenta e neutrala.

Tge custa la participaziun a l'ONU?

Sin fundament dal product naziunal e dal dumber dals abitants avess la Svizra da purtar 1,12 pertschients dal preventiv da l'ONU. Quai fissan annualmain radund 20 milliuns francs, mintgamai tenor il curs dal dollar. La Svizra paga gia uss annualmain radund 170 milliuns francs per onn a l'ONU ed a las organisaziuns dependentas da quella, senza pudair collavurar e cundecider en l'organisaziun principala.

Nus dastgain betg emblidar da menziunar cun quella chaschun che l'ONU e sias organisaziuns dependentas, domiciliadas a Genevra, portan er considerabels avantatgs per la Svizra. Ellas dattan ora tar nus annualmain radund ina milliarda francs per salaris, cumpra da material, investiziuns e.u.v.

Pertge sa participar à l'ONU?

Il cussegl federal recumonda la participaziun a l'ONU, damai che la Svizra sa defender qua tras meglier ses interess e demussar sia solidaritad cun la communitad dals pievels. La participaziun na metta betg en dumonda nossa neutralitad, mabain gida a rinforzar quella.

● La participaziun è en noss interess

Sco commembra cun tuts dretgs po la Svizra defender meglier ses interess. Ella po far udir dapertut sia vusch e **preschentar ses puntg da vista**, er en l'assemblea generala. Quai è impurtant, pertge che l'assemblea generala fixescha il rom da l'activitad da l'entira organisaziun mundiala e pren decisiuns che influenzeschan er la lavur da las organisaziuns spezialas.

Questa pussaivladad da cundecider è da muntada speziala en vista a la preparaziun da contracts internaziunals. L'ONU ha fin ussa elavurà pli che **350 contracts internaziunals** davart ils pli divers problems. Perquai che la Svizra è pertutgada da quels directamain, ha ella sutsegnà differents da quels, malgrà ch'ella n'ha betg gè la pussaivladad da cooperar a lur elavuraziun (per ex. il contract davart la bloccada da la furniziun d'armas atomicas e cunvegna davart l'explotaziun paschaivla dal spazi interplanetar, cunvegnientscha cunter far ostagis (Geiselnahme) e cunter la tortura).

Per nossa **economia** uschè dependenta da l'exteriur èsi da gronda impurtanza da pudair far diever da favuraivlas cundiziuns generalas sin il sector economic mundial. L'ONU obtegna pli e pli gronda influenza sin quellas cundiziuns. Igl è en l'interess da la Svizra da effectuar per exempel che l'access a las fieras ed a las materias primas saja uschè liber sco pussaivel, ch'il chapital possa circular senza restricziuns, ch'i saja pussaivel d'avrir libramain filialas da fatschentas e ch'il transferiment tecnologic saja garantì e.u.v.

La participaziun da la Svizra a l'ONU è er da beneventar dal puntg da vista da la **politica da segirezza**. Noss pajas na po betg be s'engaschar per dapli segirezza en l'Europa e sin il mund, mabain el po er persvader meglier ils auters stadis da la valita da noss'armada e da nossa voluntad da defender noss pajais.

● Ella è in act da solidaritad cun la communitad dals pievels

Ils problems complexs da noss temp na sa ferman betg avant ils cunfins da noss pajais. Nagin stadi po schliar quels sulet. I basta da menziunar la smanatscha da las armas atomicas, il fomaz, la surpopulaziun, la misergia dals fugitivs, il commerzi da drogas, il terrurisssem e.u.v. Igl è spezialmain l'ONU che tschertga schliaziuns comunablas per quels problems; la Svizra na duess betg star da la vart en quest resguard, mabain ella duess gidar a furmar in **avegnir pli uman** e contribuir per cuntanscher in progress sin quest mund, dal qual ella dependa uschè fitg.

Sco commembra da l'ONU po la Svizra cuntinuar efficaciamain cun sias stentas per il respect dals **dretgs da l'uman** e s'engaschar anc pli fitg en favur da la **democrazia e da la libertad**, duas valurs fundamentalas da noss pajais. Questas valurs na vegnan betg respectadas dapertut sin il mund, ellas ston vegnir defendidas cuntinuadamain. La participaziun da la Svizra a l'ONU è pia er in act da solidaritad cun ils ulteriurs stadis democratics.

● La participaziun a l'ONU rinforza nossa neutralitad

Il cussegl federal ed il parlament proponessan mai pli mai ina participaziun a l'ONU, sch'ina tala periclitass la neutralitad svizra. **La Svizra po e vul mantegnair cumplainamain sia neutralitad permanenta ed armada. Il cussegl federal vegn a declerar questa sia intenziun expressivamain avant che sa participar definitivamain.** Sco commembra da l'ONU po la Svizra perfin consolidar sia neutralitad, perquai ch'ella po regurdar regularmain la communitad dals pievels a quella ed uschia er far ella pli e pli conuschenta al mund entir.

Ni l'ONU ni ses commembers pretendan che la Svizra desistia da sia neutralitad. Il cuntrari, il secretari general da l'ONU ha perfin accentuà **che la Svizra saja bainvegnida en l'ONU na malgrà, mabain gist pervia da sia neutralitad.** L'ONU confida effectivamain spezialmain savens als stadis neutrals missiuns da **buns servetschs**, quai vul dir ch'ella confida a quels l'incumbensa d'intermediar en cas da conflicts. Tals servetschs èn da vegl ennà ina part essenziala da nossa politica da l'exteriur e contribueschan grondamain ad augmentar il criedi da la neutralitad.

La participaziun a l'ONU s'accorda cun la neutralitad

La dumonda, schebain la participaziun a l'ONU s'accordia cun la neutralitad da la Svizra, sa tschenta en connex cun posiziuns e sancziuns politicas.

Posiziuns politicas: Da vegl ennà ha la Svizra prendì posiziun concernent dumondas politicas (per ex. violaziuns dals dretgs da l'uman), saja a chaschun da conferenzas ed en organisaziuns, saja a chaschun d'eveniments actuals. Talas posiziuns s'accordan cun nossa neutralitad, che n'è betg ina neutralitad d'opiniun, e n'han betg chaschunà dischavantatgs a nus.

Las sancziuns da l'ONU: Il cussegl da segirezza da l'ONU po decider, sin fundament da la Charta, da prender sancziuns militaras e nunmilitaras cunter in agressur. Latiers dovri dentant il consentiment dals tschintg commembers cun il dretg da veto (USA, Gronda Bretagna, Frantscha, Uniun sovietica e China). L'ONU n'ha dal reminent **anc mai prendì sancziuns militaras** e fin uss **be duas sancziuns nunmilitaras**, numnadamain cunter la Rodesia dal sid (sancziuns economicas) e l'Africa dal sid (embargo d'armas).

Tenor la Charta po nagin stadi vegnir sfurzà da prender part a sancziuns **militaras**. La Svizra na stuess pia betg sa participar a talas sancziuns che stattan en cuntradicziun cun nossa neutralitad.

Ina participaziun da la Svizra a sancziuns **nunmilitaras**, spezialmain a sancziuns economicas, stuess vegnir examinada sin fundament dals principals da nossa politica da neutralitad. La determinaziun e furmaziun da la politica da neutralitad è chausa dal stadi neutral. Vegniss excepziunalmain ina sancziun decidida che na fiss betg d'accordar cun nossa neutralitad, sa participass la Svizra betg a quella sin fundament da sia neutralitad renconuschida.

Chapellinas blauas svizas? Las truppas da pasch da l'ONU vegnan messas a disposiziun **voluntariamain** dals stadis commembers. La Svizra na pudess pia betg vegnir sfurzada da furnir tals contingents a l'ONU.

Objecziuns e respostas

Sin las paginas sequentas respunda il cussegl federal a las objecziuns ch'il comité d'acziun cunter la participaziun a l'ONU al ha consegnà:

Comité: *Il motiv principal ch'impedescha la participaziun a l'ONU è il fatg che l'appartenenza a quella è incompatibla cun nossa neutralitad permanenta ed armada. La Charta fixescha ch'ils commembers hajan tenor conclus dal cussegl da segirezza da prender mesiras economicas, diplomaticas e da comunicaziun cunter singuls stadis, quai vul dir da prender sancziuns cunter quels. Er la Svizra fiss, malgrà sia neutralitad, sfurzada da prender sancziuns vers auters stadis. Quai fiss ina violaziun flagranta da la neutralitad, pertge che las decleraziuns unilateralas, ch'il cussegl federal duai far, sco ch'il project prevesa, n'han nagina muntada legala e n'ans liberassan betg da l'obligaziun da prender sancziuns.*

Cussegl federal: La participaziun a l'ONU è dal tutfatg cumpatibla cun nossa neutralitad permanenta ed armada. Nus vegnin a dir cleramain als stadis commembers da l'ONU che nus vegnian a cuntinuar cun nossa politica da neutralitad senza naginas restricziuns er sco commember da l'ONU. Quai è l'intent da la decleraziun da neutralitad ch'il cussegl federal vegn a dar avant la participaziun. Il consentiment da l'assemblea generala da l'ONU a nossa participaziun vul dir, che quella accepta nossa posiziun speziala sco stadi neutral. Sche tuts stadis da l'ONU prendan sancziuns cunter in pajais, na po la Svizra apaina survesair ina tala decisiun, er sch'ella n'è betg commembra da l'ONU. Il star da la vart na vegniss betg considerà sco tenuta neutrala, mabain vegniss interpretà sco prender partida per il pajais pertutgà.

Comité: *L'obligaziun da sa suttametter a la veglia dal cussegl da segirezza stat evidentamain en cuntradiziun cun l'artitgel da la costituziun, tenor il qual l'intent primar da la confederaziun è da «mantegnair l'indipendenza da la patria vers l'esteriur».*

Cussegl federal: Gist per defender l'indipendenza svizra dapertut e cun tuts meds, duessan nus ans participar a l'ONU. Gnanc in sulet pajais ha pers sia indipendenza en consequenza da sia commembranza a l'ONU. L'ONU n'è betg ina regenza mundiala, mabain ina uniun da stadis suverans.

Comité: *Cunquai che er nossa regenza federala sustegna la tesa, che contracts internaziunals precedan al dretg naziunal, perdessan ils chantuns en blers cas il dretg da cogestiun en dumondas politicas.*

Cussegl federal: La Svizra signescha onn per onn var 50 fin 60 convegnas internaziunals. Nagin vules dentant pretender che nus pericliteschian qua tras la structura federalistica da noss stadi.

Comité: *L'ONU è ina organisaziun che n'ans po apaina satisfar. Las naziuns occidentalas represchentan be circa in tschintgavel dals commembers. Er l'assemblea generala è dominada dals stadis sutsviluppad; da quels èn pli che tschient per il solit dirigi da dictators cun tendenzas communistas. A quels pajais èsi d'aggiuntar il bloc oriental che surdovra l'ONU sco forum per sia politica da pussanza e senza nagins scrupels er per sia spiuascha. L'ONU sa concentrescha sin agitaziuns cunter varsaquants stadis pitschens che fan part dal bloc occidental sco Israel, Africa dal sid e Taiwan.*

Cussegl federal: Nagin burgais prudent renunzia da defender ses interess en la radunanza communal, be perquai che blers auters convischins n'al plaschan betg. L'ONU na reflecta nagut auter che la situaziun reala dal mund. I fiss in engion da sesez privlus da crair che la Svizra restia preservada da questa realitad, sch'ella na fetschia betg part da l'ONU. Dal riment na constatti er betg che l'ONU saja dominada dals stadis communistas. Ils stadis da l'ost per exempel n'èn betg surrepreschentads en l'administraziun da l'ONU. Dals funcziunaris da l'ONU èn 1910 da l'USA, 1020 da la Frantscha, 780 da la Gronda Bretagna e 470 da l'Uniun sovietica.

Comité: *Ultra dals 170 milliuns francs che la Svizra paga gia oz a las organisaziuns dependentas da l'ONU, stuess ella anc pagar annualmain 20-30 milliuns francs, tut segund il curs dal dollar. Senza far part da l'ONU essan nus gia en il 15avel rang dals 160 stadis che pajan contribuziuns e perfin en il 8avel rang da quintar per chau da la populaziun! Ultra da quai fissan necessariis 30 novs funcziunaris federalis.*

Cussegl federal: Vala ina meglra represchentanza da noss interess concernent la politica exteriura betg supplementarmain 3,50 francs per onn e per chau? Ultra da quai èsi er da registrar considerablas entradas sper las expensas: L'ONU e sias organisaziuns dependentas, domiciliadas a Genevra, dattan or en Svizra annualmain radund ina milliarda francs!

Comité: *L'ONU dumbra circa 160 commembers. Tranter quels han ina rolla decisiva las pussanzas grondas che han il dretg da veto en il cussegl da segirezza. La Svizra sco pitschen pajais neutral n'avess insumma nagina muntada politica. Sco en las numerusas organisaziuns dependentas da l'ONU – da las qualas nus faschain part – vegnissan nus er implitgads en las agitaziuns cunter il mund occidental.*

Cussegl federal: Tgi che vesa la Svizra be sco stadi pitschen, emblida che noss pajais è sco naziun da commerzi ina naziun da grondezza mesauna e concernent la forza finanziaria dumbra ella perfin tar las grondas pussanzas. La Svizra ha cuntanschì udida e respect en bleras organisaziuns internaziunals, da las qualas ella è commembra. En l'ONU vegniss ella a s'engaschar consequentamain per las valurs fundamentalas da la democrazia ensemen cun auters stadis democratics.

Comité: *L'ONU è malgrà sia intenziun da mantegnair la pasch, daventada in forum mundial da demagogia, che na serva a la pasch, mabain che ha sgurdinà las relaziuns internaziunals. La Svizra neutrala n'ha da far nagut en quell'organisaziun.*

Cussegl federal: En l'ONU sa confruntan las opiniuns politicas las pli differentas; ma ils stadis commembers tschertgan adina puspè da cuntanscher in cumpromiss. Els lutgan qua cun plets, ma gliez è da preferir a las armas.